

Кібербулінг. Цькування в мережі

Безпечне і здорове освітнє середовище є сукупністю умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (булінг (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору.

Кібербулінг - це один із різновидів [булінгу](#) (цькування), що передбачає жорстокі дії з метою дошкулити, нашкодити, принизити людину з використанням сучасних електронних технологій: Інтернету (електронної пошти, форумів, чатів) та інших засобів електронної техніки – мобільних телефонів чи інших гаджетів.

Відмінності кібербулінгу від булінгу зумовлюються особливостями Інтернет-середовища: анонімністю, можливістю підмінити ідентичність, охоплювати велику аудиторію одночасно, (особливо дієво для поширення пліток), здатність тероризувати та тримати у напрузі жертву будь-де і будь-коли.

Кібербулінг являється формою [психологічного насильства](#) .

Типи кібербулінгу:

- перепалка (флеймінг) - обмін короткими гнівними та запальними репліками між учасниками з використанням комунікаційних технологій (як правило, на форумах та в чатах);
- нападки (домагання) – регулярні висловлювання образливого характеру на адресу жертви (багато СМС-повідомлень, постійні дзвінки), що перевантажують персональні канали комунікації;

- **наклеп** - поширення неправдивої, принизливої інформації;
- **самозванство** - використання особистих даних жертви (логіни, паролі до акаунтів в мережах, блогах) з метою здійснення від її імені негативної комунікації;
- **публічне розголошення особистої інформації** - поширення особистої інформації, наприклад шляхом публікування інтимних фотографій, фінансової інформації, роду діяльності з метою образи чи шантажу;
- **ошуканство** - виманювання конфіденційної особистої інформації для власних цілей або передачі іншим особам;
- **відчуження (острокізм, ізоляція)** - онлайн відчуження в будь-яких типах середовищ, де використовується захист паролями, формується список небажаної пошти або список друзів;
- **кіберпереслідування** - приховане вистежування жертви для скоєння нападу, побиття, зґвалтування;
- **хепіслепінг** – реальні напади, які знімаються на відео для розміщення в Інтернеті, що можуть привести до летальних наслідків;
- **онлайн-грумінг** – побудова в мережі інтернет дорослим або групою дорослих осіб довірливих стосунків із дитиною (підлітком) з метою отримання її інтимних фото/відео та подальшим її шантажуванням про розповсюдження цих фото, наприклад для отримання грошей, більш інтимних зображень чи навіть примушування до особистих зустрічей.

Ознаки кібербулінгу:

□ систематичність (повторюваність) діяння;

□ наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);

□ дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Якщо висловлювання, поширення картинок тощо в мережі Інтернет щодо певної особи сприймається нею як жарт, не мають систематичного характеру та не викликають негативних емоційних реакцій, такі дії не вважаються кібербулінгом.

Сторони кібербулінгу та їхні ролі

Кривдник (булер) – учасник освітнього процесу, в тому числі малолітня чи неповнолітня особа, яка вчиняє булінг (цькування) щодо іншого учасника освітнього процесу.

Потерпілий (жертва) – учасник освітнього процесу, в тому числі малолітня чи неповнолітня особа, щодо якої було вчинено булінг (цькування).

Спостерігач – свідки та (або) безпосередні очевидці випадку булінгу (цькування).

Дії педагогічних працівників у випадку виявлення кібербулінгу

Норми [Порядку реагування на випадки булінгу \(цькування\), затвердженого наказом](#)

[Міністерством освіти і науки України від 28 грудня 2019 року № 1646](#)

(далі -

Порядок), поширюється у тому числі на випадки прояву кібербулінгу.

Так, у закладі освіти **заяви або повідомлення** про випадок булінгу (цькування) або підозру щодо його вчинення приймає керівник закладу (абзац другий пункту 1 розділу II [Порядку](#)).

Повідомлення можуть бути в усній та (або) письмовій формі, в тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації.

Дії потерпілого щодо видалення інформації про нього в комп'ютерній мережі

З метою захисту від кібербулінгу потерпілий може вчиняти наступні дії:

→ На початковому етапі прояву кібербулінгу, якщо це можливо, емоційно не реагувати, оскільки "емоції породжуються емоції".

→ Фіксувати всі дії кривдника (наприклад, робити фото або скріншоти неправдивої інформації про себе; інформації, що містить персональні дані; інформації, що принижує честь та гідність (далі - інформація).

→ Звернутися за порадою щодо дій кривдника до батьків, вчителів, довіреної особи або зателефонувати на національну дитячу "гарячу" лінію (у будні: з 12.00 по 16.00 за номером **0 800 500 225** (безкоштовно зі стаціонарних та мобільних) та **116 111** (безкоштовно з мобільних).

→ Звернутися із заявою або повідомленням про вчинення кібербулінгу до керівника навчального закладу, якщо кібербулінг вчиняється щодо потерпілого в навчальному закладі і кривдником є учень (студент) або член педагогічного колективу.

→ Якщо кібербулінг відбувається в соціальній мережі (наприклад, Facebook, Telegram, Twitter, Youtube тощо), потерпілий має можливість звернутися зі скаргою до адміністратора сторінки або групи, що створена у відповідній соціальній мережі, з метою видалення інформації про нього. У випадку відмови адміністратора виконати відповідні дії, потерпілий може звернутися безпосередньо до служби підтримки соціальної мережі (наприклад, у соціальній мережі Facebook міститься вкладка "Довідка та підтримка") або натиснути кнопку "Поскаржитися".

Важливо!

[Посилання на ресурси безпеки в популярних соціальних мережах](#)

→ У випадку виявлення в мережі Інтернет, на вебсайті інформації, потерпілий має право вимагати видалення такої інформації з вебсайту, а також, з результатів видачі за відповідними запитами з пошукових систем, котрі скеровують на вказані вище сайти. З цією метою варто звернутися до власника вебсайту (дізнатися дані щодо адміністраторів або власників вебсайтів допоможе сервіс [Whois](#)).

→ Якщо в досудовому порядку з'ясувати питання не вдалося, потерпілий має право, керуючись статтями 277 та 278 [Цивільного кодексу України](#) , звернутися безпосередньо до [суду](#) для захисту або поновлення своїх порушених прав.

→ Звернутися до [органів Національної поліції](#) із заявою про вчинення адміністративного правопорушення відповідно до статті 173 [Кодексу України про адміністративні правопорушення](#)

.

Крім того, якщо дитина стала жертвою кібербулінгу, варто звернутися до [управління/відділу протидії кіберзлочинам Департаменту кіберполіції Національної поліції України у відповідній області](#)

або направити

[електронне повідомлення про вчинення кримінального правопорушення](#)

.

Відповідальність за вчинення кібербулінгу

За вчинення кібербулінгу до кривдника може застосовуватися [цивільна, адміністративна або кримінальна відповідальність](#)

.

Судова практика

- [Рішення Європейського суду з прав людини від 11 лютого 2020 року у справі "BUTURUGA v. ROMANIA"](#) (кібербулінг визнається одним із видів насильства над жінками та дівчатами, і він може мати різні форми, включно з кіберпорушенням конфіденційності, зломом комп'ютеру жертви та вилученням, поширенням і маніпуляцією даними та фотографіями, включно з особистою інформацією)
- [Рішення Святошенського районного суду міста Києва від 07 травня 2019 року у справі № 759/5671/19](#) (булінг з використанням комп'ютерних технологій, а саме розповсюдження фотографій порнографічного характеру в додатку "Viber")

Якщо ви стали свідком булінгу: ПОРАДИ БАТЬКАМ

1. Важливо правильно поводити себе, адже є велика можливість звести конфлікт нанівець чи розпалити його з новою силою:

- Не шукайте винного. Намагайтеся проявити турботу до того, кого ображають.
- Не приховуйте випадки булінгу в класі, вдома, на вулиці.

- Доведіть ситуацію до відома вчителя, керівництва школи, батьків та дітей з обох сторін конфлікту: як булера, так і жертви.
- Звертайтеся до шкільного психолога за консультацією.
- Не залишайте справу, як є, у надії, що ситуація виправиться самотужки. Не виправиться.
- Говоріть про це. Станьте ближче до дітей, розкажіть про цькування, яке могло бути у вашому минулому. Якщо після вашої відвертості дитина відкрилась і поділилась проблемою, не забудьте її похвалити, адже така дія потребує сміливості. Поговоріть і з класним керівником, аби з'ясувати, яким чином навчальний заклад може вплинути на ситуацію.
- Не з'ясовуйте стосунків самостійно. Звісно, перше бажання – розібратися з хуліганом та змусити його відповідати за свої дії, в ідеалі – ще б його батьків притягти до відповідальності. Але це погана ідея. Якщо ви хочете говорити з ними, то робіть це з посередником – хтось з адміністрації школи чи психолог. У разі фізичного насилля – звертайтеся до правоохоронних органів.

Для профілактики кібербулінгу здійснюйте батьківський контроль. Робіть це обережно час від часу переглядайте історію браузера.

Навчіть критично ставитися до інформації в інтернеті. Не все, що написано в мережі – правда. Якщо є сумніви в достовірності – хай запитує у старших.

Розкажіть про правила поведінки в мережі. В інтернеті вони такі самі, як і в реальності, зокрема, повага до співрозмовників.

Станьте прикладом. Оволодійте навичками безпечного користування інтернетом,

використовуйте його за призначенням, і ваші діти робитимуть так само.

Цькування перебуває у значній залежності від загальної системи нерівності людей (майнова, фізична, етнічна, інтелектуальна, гендерна).

І проблема подолання знущань симетрична проблемі подолання цієї нерівності. Навіть міжнародний досвід, досвід Скандинавських країн, де над подоланням цього явища, працюють уже не один десяток років, свідчить, що факти насилля у дитячому колективі залишаються попри всі докладені зусилля.

Наше з вами завдання – не стільки усунути булінг як явище, скільки –знизити його інтенсивність та зменшити кількість випадків крайніх проявів булінгу.